

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»

ПОЛОЖЕННЯ

**про порядок реалізації студентами
права на вільний вибір навчальних дисциплін**

**ЗАТВЕРДЖЕНО ВЧЕНОЮ
РАДОЮ**

Голова вченої ради

_____ / Л.Л.Товажнянський /
(протокол № 2 від “23” лютого 2018 р.)

Харків, 2018

Положення про порядок реалізації студентами права на вільний вибір навчальних дисциплін у Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут».

Укладачі: Мигущенко Руслан Павлович
Малько Максим Миколаойвич
Ларін Олексій Олександрович
Хазієва Світлана Сергіївна
Артюшенко Олена Вікторівна

За редакцією професора, доктора технічних наук Сокола Євгена Івановича

1. Загальні положення

1.1 Положення про порядок реалізації студентами Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» права на вільний вибір навчальних дисциплін (далі – Положення) забезпечує реалізацію студентами Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (далі – Університет) права на вибір навчальних дисциплін, передбаченого Законом України «Про вищу освіту» (пункт 15 частини першої статті 62).

1.2 Це Положення забезпечує умови для визначення процедури:

- формування та доведення до студентів переліку навчальних дисциплін вільного вибору;
- здійснення вибору студентами навчальних дисциплін із сформованого переліку;
- організації подальшого вивчення обраних дисциплін (формування мобільних груп);
- визнання результатів навчання за обраними дисциплінами.

1.3 Вибір студентом навчальних дисциплін в обсязі, що складає не менш як 25% загальної кількості кредитів ЄКТС, створює умови для досягнення ним таких цілей:

- поглибити професійні знання в межах обраної освітньої програми та здобути додаткові спеціальні професійні компетентності, у тому числі із здобуттям професійної кваліфікації (у разі наявності професійного стандарту);
- поглибити знання та здобути додаткові загальні та професійні компетентності в межах спеціальності або споріднених спеціальностей у тієї ж самої галузі знань;
- ознайомитись із сучасним рівнем наукових досліджень у інших галузях знань та розширити або поглибити результати навчання за загальними компетентностями.

1.4 У цьому Положенні використовуються наступні терміни:

- **спеціалізований (профільований) блок (пакет) дисциплін (далі Профільований пакет)** – набір логічно- та функціонально-

пов'язаних дисциплін, який включає фахові дисципліни, що визначають спеціалізовану підготовку студента в межах обраної освітньої програми, необхідних для виконання програмних вимог, забезпечення спеціальних (фахових) компетентностей і спрямований на поліпшення здатності студента до працевлаштування за обраним фахом.

- **Перелік дисциплін вільного вибору професійної підготовки** – який включає фахові дисципліни, що визначають спеціалізовану підготовку студента в межах обраної освітньої програми, необхідних для виконання програмних вимог, забезпечення спеціальних (фахових) компетентностей і спрямований на поліпшення здатності студента до працевлаштування за обраним фахом.
- **Каталог дисциплін** – перелік дисциплін вільного вибору студентів для певного рівня вищої освіти, спрямований на забезпечення загальних або спеціальних (фахових) компетентностей, що дозволяють досягнути поглибленого рівня знань і вмінь в окремих розділах майбутнього фаху.

Дія цього Положення поширюється на здобувачів освіти, які вступили на навчання, починаючи з 1 вересня 2016 року, і навчаються за освітніми програмами, укладеними із урахуванням вимог Закону України «Про вищу освіту», наказу МОН України від 26 січня 2015 року №47 «Про особливості формування навчальних планів на 2015/2016 навчальний рік», Положення про організацію освітнього процесу у Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут» (Розглянуто та затверджено Вченою радою НТУ «ХПІ» Протокол № 1 від 27 січня 2017р.).

Курсанти, студенти і слухачі, які вступили на навчання на місця державного замовлення Міністерства оборони України, правом вільного вибору навчальних дисциплін скористалися в момент вступу на відповідні освітні програми, за якими спеціалізована складова підготовки (в обсягах, затверджених Міністерством оборони України) формується за рахунок

варіативної частини програми.

2 Методичне забезпечення організації вибору навчальних дисциплін студентом та регуляторні заходи

2.1 Університет несе відповідальність за якість викладання і належне методичне забезпечення освітніх компонентів, які пропонуються студентам для реалізації ними права вільного вибору. На вибір студентам пропонуються виключно дисципліни, робочі програми яких були розроблені відповідно до вимог Закону України «Про вищу освіту» та затверджені у складі навчальних планів та/або внесені до Каталогу дисциплін Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут».

2.2 Відповідно до сформульованих у п.1.3 цілей студенту пропонуються варіанти вибору дисциплін:

2.2.1 З вибіркової складової навчального плану відповідної освітньої програми, на якій студент навчається:

2.2.1.1 профільований пакет дисциплін, який включає переважно фахові дисципліни, що визначають спеціалізовану підготовку студента в межах обраної освітньої програми, і спрямований на поліпшення здатності студента до працевлаштування за обраним фахом. Якщо студент обрав профільований пакет, він має прослухати всі дисципліни, що включені до цього пакету.

2.2.1.2 дисципліни вільного вибору професійної підготовки які включають фахові дисципліни, що визначають спеціалізовану підготовку студента в межах обраної освітньої програми, необхідних для виконання програмних вимог, забезпечення спеціальних (фахових) компетентностей і спрямований на поліпшення здатності студента до працевлаштування за обраним фахом.

2.2.1.3 одночасний вибір вказаної кількості дисциплін із Каталогу (студенту пропонується перелік дисциплін, із яких він обирає одну на кожний семестр – для бакалаврів з терміном навчання 3 роки 10 місяців 5, 6, 7 семестри, для бакалаврів з і скороченим терміном навчання 2

роки 10 місяців 3, 4, 5 семестри), який включає фахові (для обраної освітньої програми) дисципліни, що дозволяє досягнути поглибленого рівня знань і вмінь в окремих розділах майбутнього фаху та дисципліни соціально-гуманітарного циклу.

2.2.2 З вибіркової складової навчального плану іншої освітньої програми:

2.2.2.1 у випадку вибору студентом профільованого пакету дисциплін із навчального плану іншої освітньої програми того ж освітнього рівня, професійна (додаткова) кваліфікація, передбачена його основним навчальним планом і освітньою програмою йому не присвоюється.

2.2.2.2 у випадку вибору студентом профільованого пакету дисциплін із навчального плану іншої освітньої програми іншого освітнього рівня, професійна (додаткова) кваліфікація передбачена його основним навчальним планом і освітньою програмою йому не присвоюється.

Необхідною умовою є погодження декана/директора факультету/інституту, на якому навчається студент та декана/директора факультету/інституту, на якому реалізується навчальна програма.

2.2.3 З Каталогу дисциплін, що пропонується студенту на навчальний рік та з яких він обирає одну на кожний семестр. (Дисципліни повинні мати загально-ерудиційну або практичну спрямованість без потреби спеціальної попередньої підготовки).

2.2.4 З Переліку дисциплін вільного вибору професійної підготовки студент обирає декілька дисциплін, так щоб сумарна кількість кредитів ЄКТС за семестр не перевищувала 30 кредитів.

2.2.5 Для реалізації права на академічну мобільність студентові надається можливість вибору навчальних дисциплін в іншому закладі вищої освіти.

2.3 Студентові може бути відмовлено у реалізації його вибору і запропоновано здійснити новий вибір у таких випадках:

2.3.1 якщо кількість студентів, які обрали навчальну дисципліну чи профільований пакет навчальних дисциплін, перевищує максимальну

чисельність, встановлену відповідним факультетом/інститутом, кафедрою. У цьому випадку перевага, насамперед, надається студентам, які навчаються за тією ж освітньою програмою, на тому ж факультеті/інституті, а потім тим студентам, які зафіксували свій вибір раніше;

2.3.2 якщо кількість студентів, які обрали профільований пакет навчальних дисциплін (п.п. 2.2.1.1) або з переліку дисциплін вільного вибору професійної підготовки (п.п. 2.2.1.2) або дисциплін із Каталогу (п.п.2.2.1.3) є меншою за встановлені в Університеті мінімум: ОР «Бакалавр» - 10 осіб , за ОР «Магістр» - 5 особи. Обмеження не поширюються на ті випадки, коли певний профільований пакет дисциплін обрали всі студенти, які навчаються за вказаною програмою;

2.3.3 якщо кількість студентів, які обрали одну дисципліну з Каталогу дисциплін, що зазначені у п.п.2.2.3, є меншою ніж 20 осіб. Обмеження не поширюються на ті випадки, коли певну дисципліну з Каталогу обрали всі студенти, які навчаються за вказаною програмою;

2.3.4 якщо відповідні навчальні групи на інших освітніх програмах не були сформовані раніше на інших підставах (п.п. 2.2.2);

2.3.5 якщо наслідком вибору навчальної дисципліни є кількість кредитів яка є недостатньою для присвоєння академічної кваліфікації відповідного освітнього рівня (п.п. 2.2.2);

2.3.6 якщо наслідком вибору навчальної дисципліни є перевищення встановленого максимуму кількості навчальних дисциплін, які студент може опанувати одночасно та/або кількості підсумкових (семестрових) форм контролю (відповідно до положення про організацію начального процесу);

2.3.7 якщо наслідком вибору навчальної дисципліни передбачається формування академічної заборгованості у зв'язку із відсутністю необхідного рівня вхідних знань та вмінь п.п. 2.2.2);

Примітки: обмеження не поширюються на ті види навчального навантаження студента, за якими передбачене виконання лише

індивідуальних завдань - виробничих практик і курсових робіт/проектів;

2.4 У випадку, якщо студенту відмовлено у здійсненому ним виборі із причин, зазначених у пункті 2.3, йому надається можливість здійснити повторний вибір із Каталогу дисциплін, групи/потоки за якими вже сформовані відповідно до встановлених в Університеті мінімальних вимог до чисельності студентів у групах/потоках, і де немає перевищення встановлених факультетами/інститутами максимумів, а також які не призведуть до повторної відмови.

2.5 Обрані студентом навчальні дисципліни затверджуються деканом/директором факультету/інституту, на якому навчається студент, як невід'ємна складова індивідуального навчального плану студента. Невиконання будь-якої з позицій індивідуального навчального плану є академічною заборгованістю. Зміна студентом свого вибору після його затвердження можлива виключно за письмовим дозволом декана факультету/директора інституту. При цьому зміна обраних дисциплін після початку навчального семестру, в якому вони викладаються, не допускається взагалі.

Примітка: приймаючи рішення на підставі заяви студента щодо зміни вибору навчальної дисципліни, декан факультету/директор інституту керується обмеженнями, вказаними в п.2.3, і враховує потенційні негативні наслідки такої зміни для забезпечення надання освітньої послуги за вибором інших студентів.

2.6 Після реалізації студентами свого права вільного вибору, кафедри, дисципліни яких були обрані студентами, можуть у виняткових випадках (наприклад, довгострокова хвороба лектора, відповідального за викладання дисципліни тощо) запропонувати студентам заміну однієї або кількох навчальних дисциплін, за умови, що відповідне рішення може бути прийняте тільки після отримання згоди студентів, які обрали ці дисципліни.

Примітка: внесення змін не може мати наслідком формування груп і потоків, у яких порушуються встановлені в Університеті мінімальні вимоги до чисельності студентів.

2.7 Якщо студент у встановлені терміни без поважних причин не скористався своїм правом вибору навчальної дисципліни, відповідні позиції його індивідуального навчального плану визначаються за пропозиціями гаранта освітньої програми спеціальності і затверджуються розпорядженням декана/директора. Відмова студента виконувати сформований у такий спосіб індивідуальний навчальний план є грубим порушенням навчальної дисципліни і студент відраховується з Університету за невиконання індивідуального навчального плану.

2.8 За результатами реалізації права студента на вільний вибір до його індивідуального навчального плану мають бути включені види навчального навантаження, сукупний обсяг обов'язкової і вибіркової складових разом, який (у кредитах ЄКТС) дозволяє зарахування виконання річного навчального плану (60 кредитів ЄКТС) і переведення на наступний курс або допуск до атестації.

2.9 Сукупний обсяг обов'язкової і вибіркової складових індивідуального плану студента, незалежно від шляхів реалізації права на вільний вибір дисциплін, повинен відповідати вказаному в освітній програмі, за якою навчається студент.

3. Порядок вибору студентами навчальних дисциплін

3.1. Терміни проведення процедур вибору студентами навчальних дисциплін визначаються із необхідності своєчасного (для планування та організації освітнього процесу, його методичного і кадрового забезпечення) формування контингенту студентів у групах і потоках.

3.1.1. Студенти реалізують своє право вибору навчальних дисциплін протягом весняного семестру, який передує навчальному року, під час якого передбачене їх вивчення.

3.1.2. Для студентів, які навчаються за освітніми програмами, згідно з якими заплановано вільний вибір дисциплін у першому навчальному році на весняний семестр, а саме які вступили на ОР «Магістр» або на скорочену

форму ОР «Бакалавр», вибір організується впродовж перших двох тижнів навчання осіннього семестру.

3.1.3. Для студентів, які навчаються за освітніми програмами подвійного дипломування, процедури вільного вибору дисциплін організуються в терміни і за порядком, передбаченими відповідними Угодами із університетами-партнерами.

3.2. Процедура вибору студентами навчальних дисциплін здійснюється за наступною схемою:

3.2.1. Ознайомлення студентів із порядком, термінами і особливостями формування груп для вивчення навчальних дисциплін вільного вибору в Університеті, а також із особливостями присвоєння професійних кваліфікацій за освітньою програмою, на якій навчається студент. Для студентів денної форми навчання (крім тих, на кого поширюється пункт 3.1.2) заходи з ознайомлення організуються упродовж перших чотирьох тижнів навчання весняного семестру, який передує навчальному року, під час якого передбачене їх вивчення, а для студентів заочної форми навчання - не пізніше як під час настановчої сесії.

3.2.2. Ознайомлення студентів із профільованими пакетами дисциплін (п.п. 2.2.1.2), переліком дисциплін вільного вибору професійної підготовки (п.п. 2.2.1.1) та Каталогом дисциплін вільного вибору (п.п. 2.2.1.3), які пропонуються як за освітньою програмою, за якою вони навчаються, так і за іншими освітніми програмами. Ознайомлення відбувається через можливості окремих сторінок на сайті Університету, сайтах факультетів/інститутів, шляхом організації зустрічей з представниками кафедр тощо. Ознайомлення студентів із профільованими пакетами, переліком дисциплін вільного вибору професійної підготовки та Каталогом дисциплін може розпочинатися з перших днів навчання за освітніми програмами.

У разі потреби зміни (модифікування, додавання, видалення) дисциплін вільного вибору (п.п. 2.2.1.3):

3.2.2.1 Кафедри, які забезпечують викладання вибіркового дисциплін, упродовж перших чотирьох тижнів весняного семестру, який передує

навчальному року, під час якого передбачене їх вивчення, подають до дирекцій/деканатів список дисциплін, які пропонуються для вибору студентам на наступний навчальний рік, робочі навчальні програми та анотації цих дисциплін за всіма рівнями вищої освіти.

3.2.2.2 Вчена рада інституту/факультету розглядає та затверджує перелік вибіркового дисциплін, запропонований кафедрами та подає цей перелік до методичного відділу університету, який в свою чергу формує загально-університетський Каталог дисциплін та розміщує його на сайті університету.

3.2.2.3 Дирекція/деканат інституту/факультету протягом двох тижнів з моменту оприлюднення Каталогу дисциплін на сайті ознайомлюють з ним студентів.

3.3 Вибір студентами профільованих пакетів, дисциплін вільного вибору професійної підготовки та дисциплін з Каталогу здійснюється шляхом подачі письмової заяви на ім'я директора/декана інституту/факультету протягом двох тижнів з моменту завершення процедури ознайомлення. На заяві ставиться відмітка про дату її надходження. Заява зберігається в дирекції/деканаті протягом усього терміну навчання студента.

3.4 На підставі поданих заяв протягом двох тижнів з моменту завершення процедури їх отримання від студентів директор/декан інституту/факультету сумісно з гарантами освітніх програм формує академічні групи відповідно за обраними дисциплінами. За результатами розподілу по академічним групам студентів, вибір яких не може бути задоволений з причин, перелічених у пункті 2.3, повідомляється про відмову (із зазначенням причини) і пропонується зробити вибір із скоригованого (див. пункт 2.4) переліку. Тривалість процедури повторного вибору не перевищує одного тижня.

3.5 Остаточне опрацювання заяв факультетами/інститутами, прийняття рішень щодо студентів, які не скористалися правом вільного вибору (пункт 2.7) та остаточне формування академічних груп (мобільних груп для вивчення вибіркового дисциплін) відбувається протягом тижня з моменту завершення

процедури первинного розподілу (п.3.6). Обрані студентами дисципліни вносяться до їхніх індивідуальних навчальних планів. Дирекції/деканати подають до навчального відділу необхідну інформацію щодо створення розкладу занять. Дирекції/деканати подають на кафедри інформацію про навчальне навантаження.

4. Прикінцеві положення

4.1 Заяви студентів, щодо дисциплін вільного вибору, розпорядження про формування груп зберігаються впродовж усього терміну навчання студента за відповідним рівнем.

4.2 За погодженням з гарантом освітньої програми дирекції/деканати інституту/факультету мають дозволити студентам-учасникам програм академічної мобільності зараховувати вибірккові дисципліни, які прослухані в іншому університеті, але не передбачені навчальним планом відповідної спеціальності в університеті (до 20 кредитів).

4.3 За погодженням з гарантом освітньої програми дирекції/деканати інституту/факультету мають дозволити перезарахування дисциплін у разі поновлення або переведення студента (до 20 кредитів).

4.4 Перезарахування кредитів проводиться за рахунок фактично вивчених дисциплін за умови однакової кількості кредитів.

4.5 Це Положення, зміни і доповнення до нього стають правомірними після затвердження на засіданні вченої ради НТУ «ХП».

4.6 Зміни та доповнення до даного Положення вносяться та затверджуються Вченою радою університету у тому ж порядку, що й саме Положення.